

Posthumanitní svět a člověk neganthropocénu

Martin Ritter

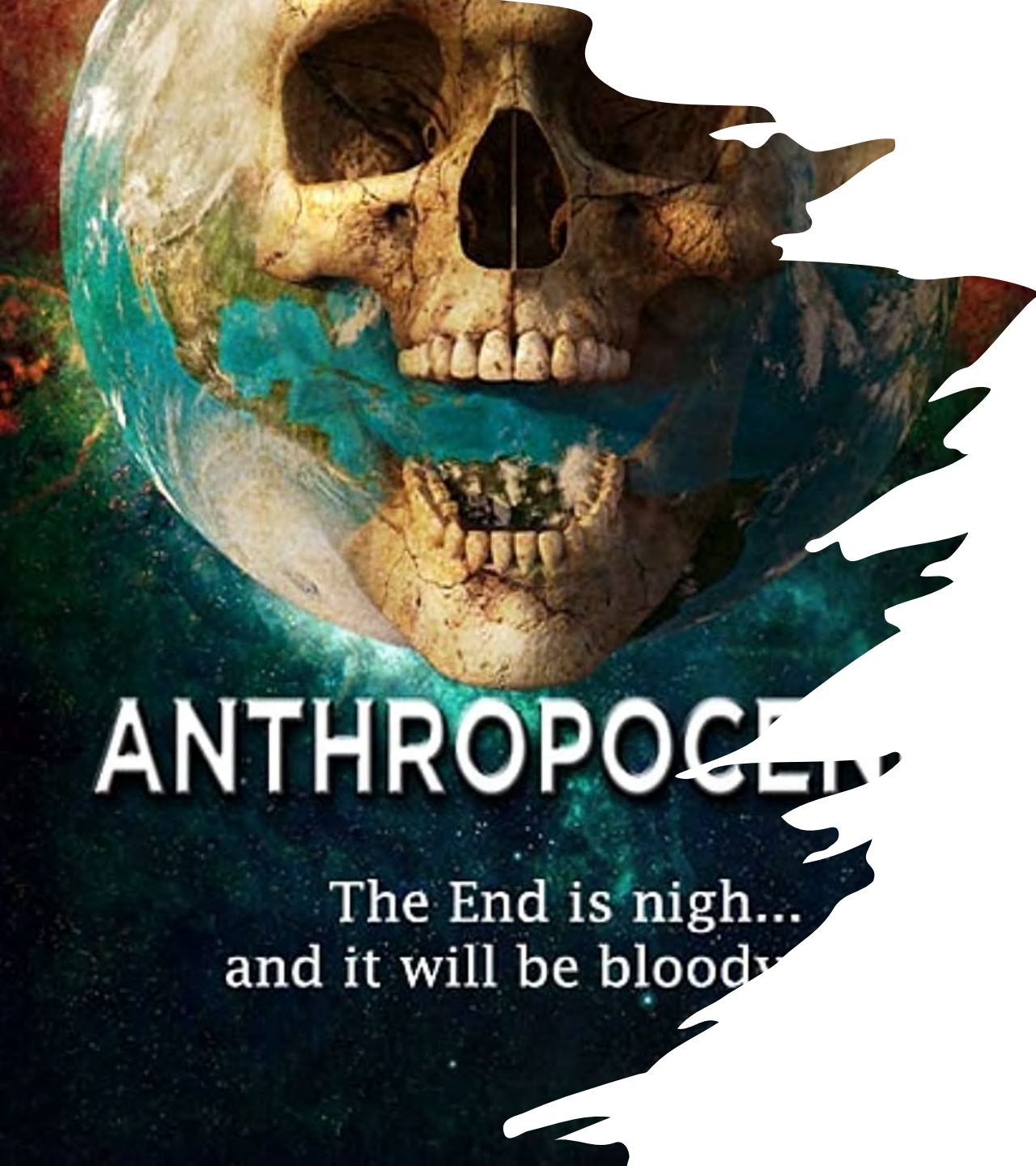
Oddělení současné kontinentální filosofie, FLÚ AV ČR

Research Group Philosophy of Media and Technology, University of Vienna

EUROPEAN UNION
European Structural and Investment Funds
Operational Programme Research,
Development and Education

Potřebujeme posthumanismus

Jiný svět, jiný člověk

Antropocén ukazuje neudržitelnost humanismu:
člověka pojímejme nikoli humanisticky, nýbrž
„ekologicky“

člověk je propojený s objekty a jimi
formován

Je třeba docenit techniku

člověk ji vytváří, zároveň technika
formuje jej a přetváří i ne-lidskou přírodu

Stieglerův koncept koevoluce lidství a techniky a
požadavek negantropologie

Struktura prezentace

I

Co chtějí posthumanismy
překonat a proč?

1 Humanismus

2 Posthumanismus

3 Alternativní post-humanismy

II

Posthumanitní technizovaný
svět a požadavek
negantropocénu

4 Prostoupenost Země technikou

5 Techničnost člověka

6 Negantropocén

I

Co chtějí posthumanismy
překonat a proč?

1

Humanismus

Celá západní tradice je humanistická

humanismus je „chápán všeobecně jako úsilí o to, **aby se člověk osvobodil pro svoji lidskost** a v ní našel důstojnost“ (Heidegger)

různé humanismy se „liší pojetími ‚svobody‘ a ‚přirozenosti‘ člověka“

„Myšlení polemizuje s humanismem z toho důvodu, že humanismus nedoceňuje *humanitas* člověka dostatečně vysoko.“

potřebujeme lepší, **ne-metafyzický humanismus**

na tomto základě, „bytostně antropologickém, leží celá tisíciletá tradice myšlenková, počínajíc Platónem a Aristotelem“ (Patočka)

Heidegger, „Dopis o humanismu“ (1946)

Moderní humanismus je subjektivistický

Paidea → *humanitas* ≈ svobodný
rozvoj/kultivace člověka

starověk, renesance

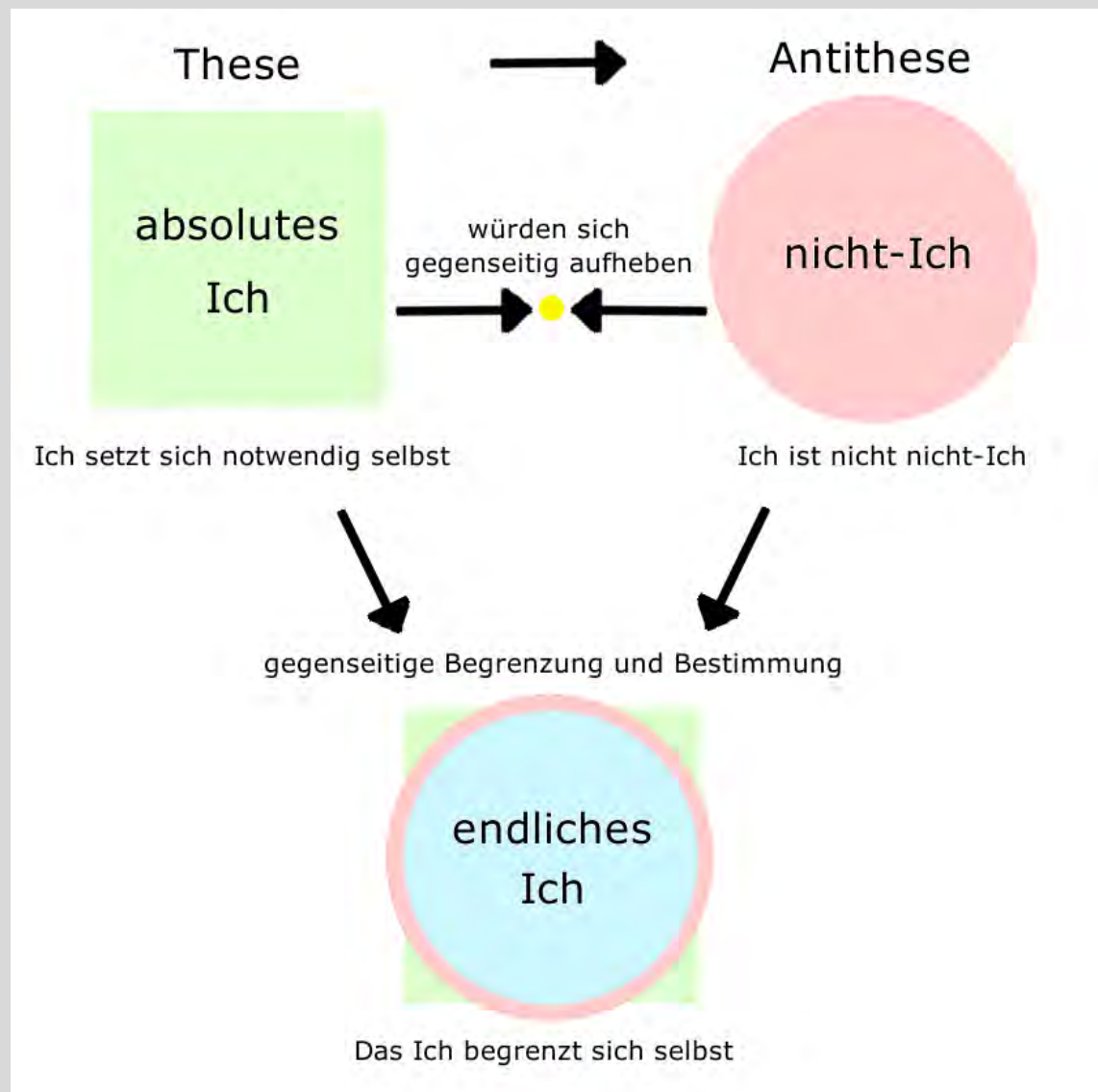
PH je post-moderní reakcí na **modernu**

Důraz na já/subjekt,

který autonomně utváří budoucnost

Rozvíjení *humanitas* je zároveň formování světa
subjektem

liberalismus, kapitalismus, socialismus

Privilegium a úkol lidské subjektivity

Člověk je principiálně nesrovnatelný
s jinými živými bytostmi

a je středobodem všeho
(antropocentrismus)

politika, estetika, noetika atd.

Objektivní/ne-subjektivní je možné
využívat k realizaci lidství

Člověk je odpovědný člověku, nikoli ne-
lidskému světu

2

Posthumanismus

Subjekt není separován od objektivitu

Humanismus není kritizován primárně eticky, nýbrž ontologicky

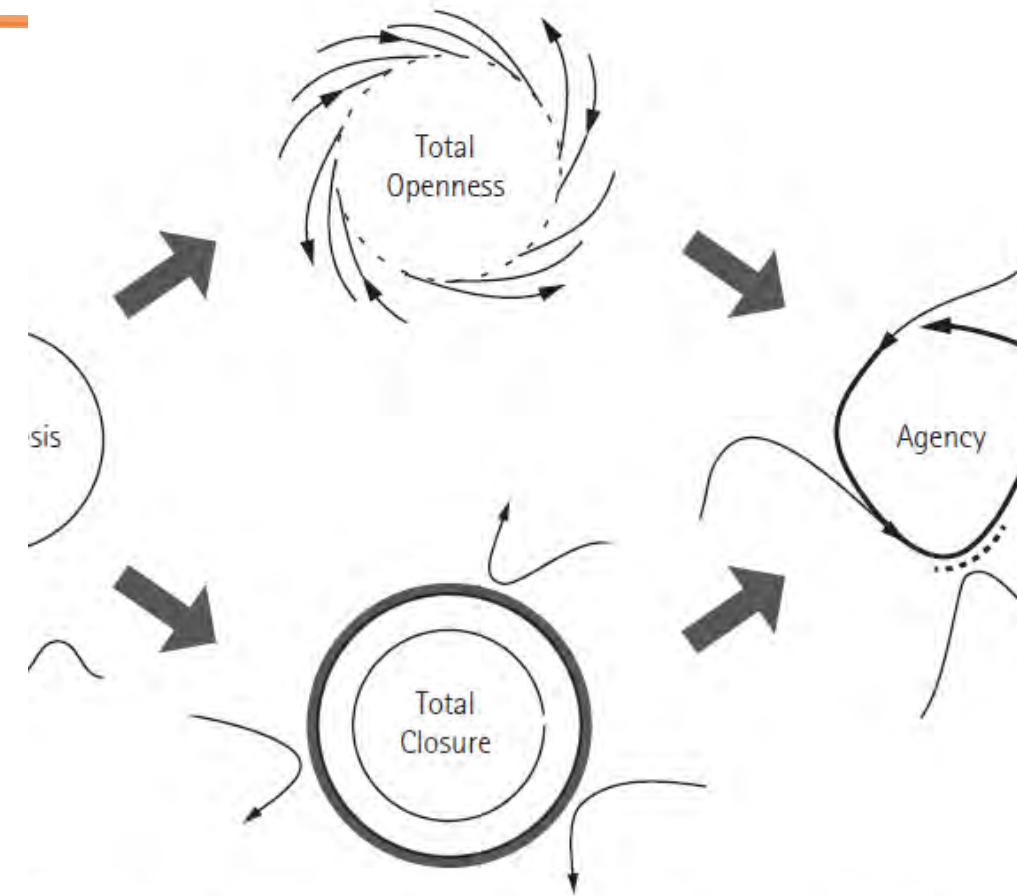
Člověk *není výjimečný* ani ve své podstatě, ani ve svém poznání a jednání

Člověk/subjekt *není oddělen* od světa/objektů

Je *vnořený* do objektivitu, čemuž odpovídá i jeho ne zcela autonomní subjektivita

“Posthuman subjectivity expresses an embodied and embedded and hence partial form of accountability, based on a strong sense of collectivity, relationality and hence community-building” (Braidotti)

srv. teorii rozšířené mysli (Clark – Chalmers)

The primordial tension of life. An autopoietic system is represented by a circular arrow closing on itself. The environment is represented as a wavy line. Matter and energy in coupling with the autopoietic system are indicated by arrows.

Člověk je materiálně závislá bytost

objekty spoluurčují, kým člověk ve své „podstatě“ je
Bateson (*Na cestě k ekologii mysli*), Actor-network-theory (Latour), object oriented ontology (Harman), nový materialismus, feministický materialismus (Haraway, Braidotti) atp.

Autonomie materiality

ostrá kritika moderní představy, že subjektivita strukturuje svět

subjekt je pouze jednou z entit ve světě objektů, které nemají nutně menší význam a roli

Vydělení subjektu je spjaté s instrumentalizací objektivity

Humanismus vyjímá člověka z materiality
(svoboda/racionalita není z tohoto světa)

Pro PH je člověk ve svém lidství (ve
svobodě, racionalitě apod.) provázán
s objekty a jimi definován

Objekty patří k subjektu a naopak

3

Alternativní post-humanismy

Transhumanismus zůstává humanismem

člověk je výjimečný

technologie je třeba využít
k překonání jeho biologických limitů

nesmrtelnost

TH neopouští představu
autonomního subjektu

Instrumentalizace techniky

Ne-metafyzický humanismus není materialistický

Heidegger kritizuje humanismus – tedy celou tradici – kvůli její metafyzičnosti

všechny dosavadní humanismy „předpokládají jako samozřejmou nejvšeobecnější ‚bytnost‘ člověka. Člověk platí za *animal rationale*“

„můžeme [člověka] tímto způsobem ... určit jako jsoucno mezi jinými jsoucny“, ale “člověk tak zůstává uzavřen ... v bytostném okruhu animalitas i tehdy, když ... je mu ... přisuzován specifický rozdíl”

„tělo člověka je něco bytostně jiného než zvířecí organismus“

Co je živlem lidství?

TH **předpokládá** racionální podstatu člověka
pro Heideggera je člověk **vázán** bytím
pro PH je svázán s **objekty** v nejširším smyslu

Člověk je svázán s technikou, ta však není jen jeho nástrojem, ale právě jeho živlem či médiem

Co je technika?

II

Posthumanitní technizovaný svět a
požadavek negantropocénu

4

Prostoupénost Země technikou

Geologický antropocén je konec humanismu

Pojmem antropocénu by bylo možné označit věk člověka, který ve světě uskutečňuje své humanitní ideály

Geologický pojem antropocénu však označuje éru, v níž lidská činnost vede k destrukci zemského ekosystému

včetně ohrožení lidstva samého

Humanitní ideály fakticky nelze realizovat

V antropocénu vidíme, že za účelem lidské seberealizace (už) není možné využívat to, co je nelidské

V antropocénu je příroda prostoupena technikou

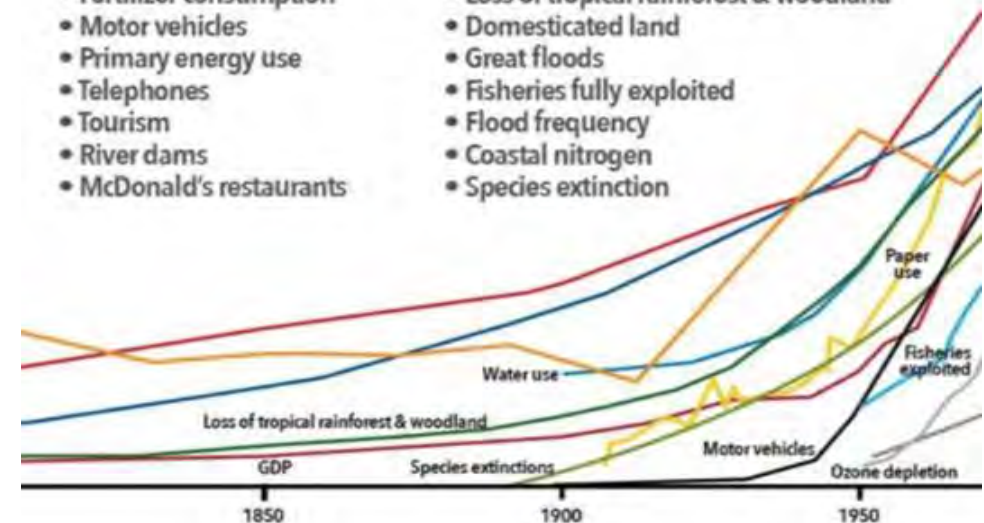
antropocén souvisí s radikálním rozvojem/změnou
techniky

první zemědělská revoluce (neolitická revoluce),
průmyslová revoluce, great acceleration

svým ne-přirozeným/technickým životem je člověk
„přírodní“ silou

Great Acceleration

- Population
- Real GDP
- Foreign direct investment
- Water use
- Paper production
- Fertilizer consumption
- Motor vehicles
- Primary energy use
- Telephones
- Tourism
- River dams
- McDonald's restaurants
- Atmosphere: CO₂
- Atmosphere: N₂O
- Atmosphere: CH₄
- Atmosphere: ozone depletion
- N hemisphere surface temperature
- Loss of tropical rainforest & woodland
- Domesticated land
- Great floods
- Fisheries fully exploited
- Flood frequency
- Coastal nitrogen
- Species extinction

5

Techničnost člověka

Položit znovu „die Frage nach der Technik“

Definice člověka: pro PH je
podstatně technickou bytostí

Technika

prostupuje svět

ale i člověka

není jen nástroj

Jak technika podmiňuje?

Technologie určují lidský přístup ke světu

koevoluce člověka a techniky

technika je mnemo-technikou: paměť „není vlastností rozumu, ... ale slouží jako médium souslednosti jednání“ (Leroi-Gourhan)

technologie vytvářejí „epifylogenetickou paměť“: ta předpokládá individuální (epigenetickou) zkušenost, která je přenášena na nadindividuální rod (phylum) prostřednictvím technických „orgánů“

technologie jsou „inorganická organizovaná“ jsoucna „organologický, nikoli jen organický“ proces

Bernard Stiegler

La technique et le temps

1. La Faute d'Épiméthée — 2. La Désorientation
— 3. Le Temps du cinéma et la question du mal-être

suivis de
Le nouveau conflit des facultés et des fonctions

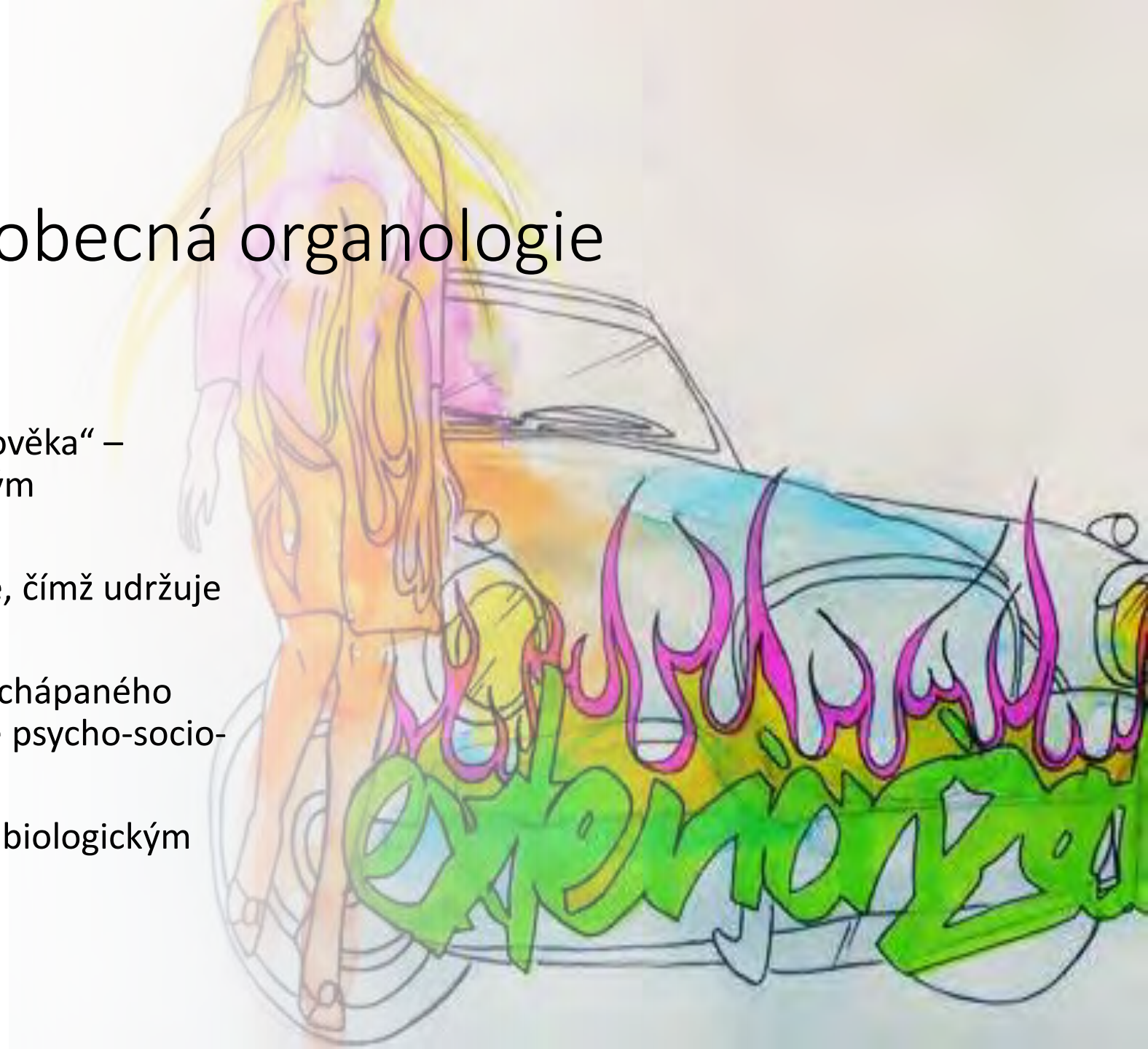
Technologie jako všeobecná organologie

Živé, organické, je – v případě „režimu člověka“ – podmíněno organologickým, tj. technickým suplementem

„člověk“ sebe organologicky exteriorizuje, čímž udržuje svou interioritu (subjektivitu)

organologie je „teorií technického života chápaného jako vývojový proces, který je nedělitelně psycho-socio-techno-logický“

(technologie se vůbec nemusejí podobat biologickým orgánům)

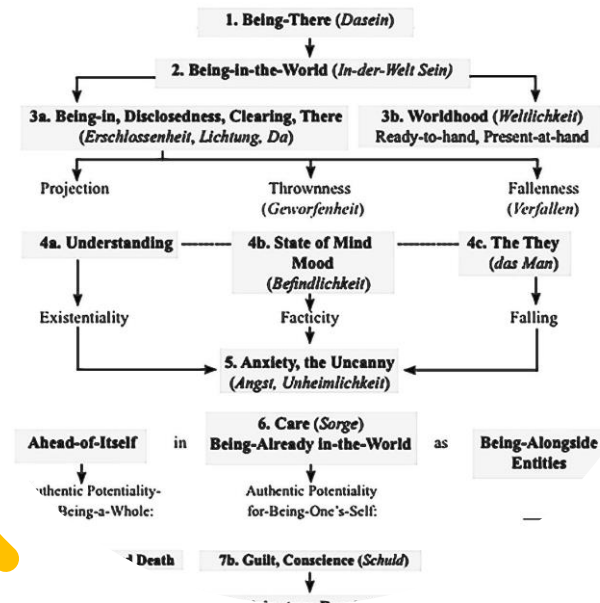

Materialistický přístup k „člověku“

Technologie komplikují ontologickou strukturu pobytu původním – materiálním, ontickým – suplementem

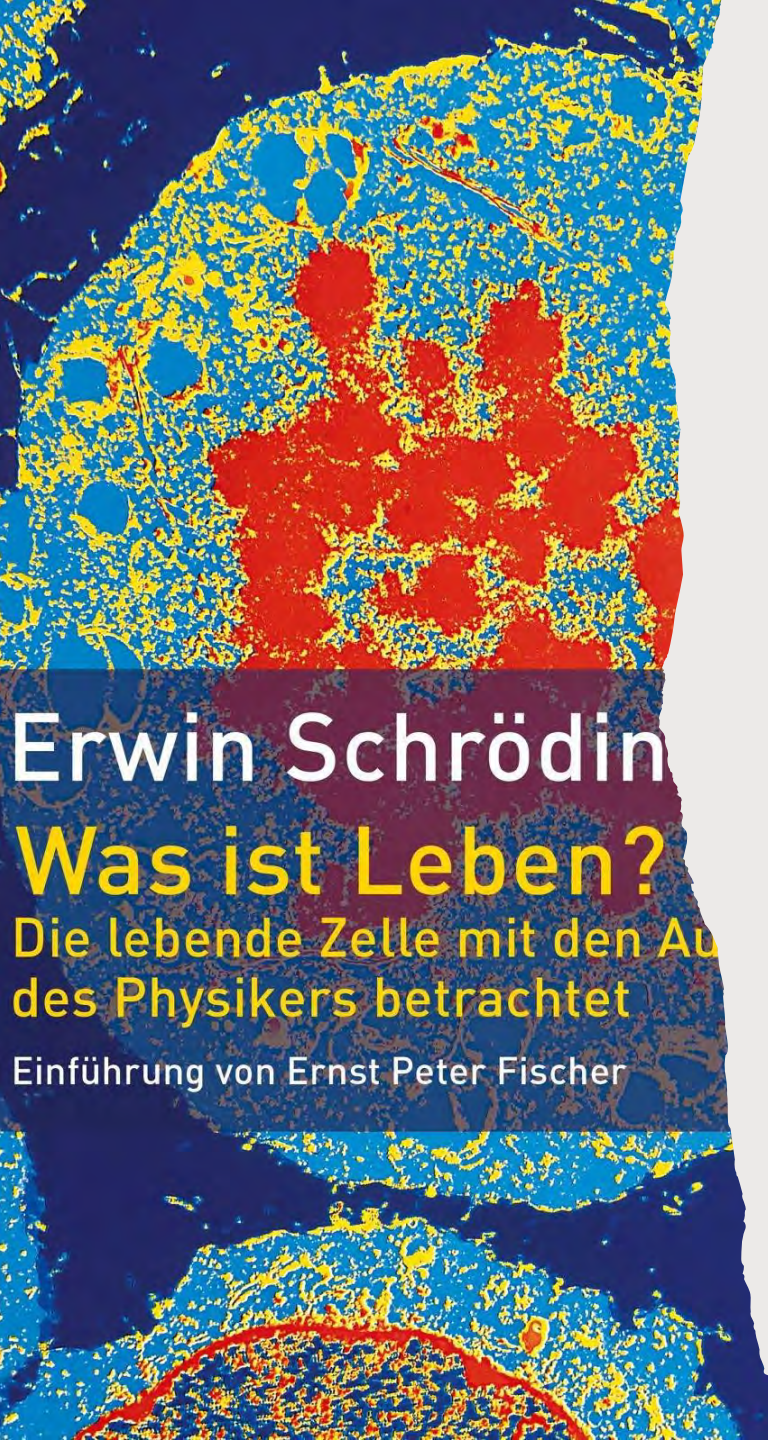
Analogicky k Heideggerovi promýšlí Stiegler existenci jako „starost“, ale myslí ji v provázanosti s ontickými objekty, tedy technologiemi

Heidegger's Existential Analytic of Dasein in Being and Time

6

Negantropocén

Erwin Schrödinger

Was ist Leben?

Die lebende Zelle mit den Augen
des Physikers betrachtet

Einführung von Ernst Peter Fischer

Antropocén je, ale nemusí být entropický

Technický režim člověka v
antropocénu je entropický

podle Lévi-Strausse je lidská
civilizace entropická

podle Schrödingera se negentropií
vyznačuje život

pro Stieglera, jelikož technologie je
farmakon, je antropocén zároveň
možností negantropocénu

Technický život může sám sebe
organizovat negentropicky

TE IN SOCIAL, CULTURAL AND CRITICAL THEORY PRESENTS

Algoritmy proletarizují

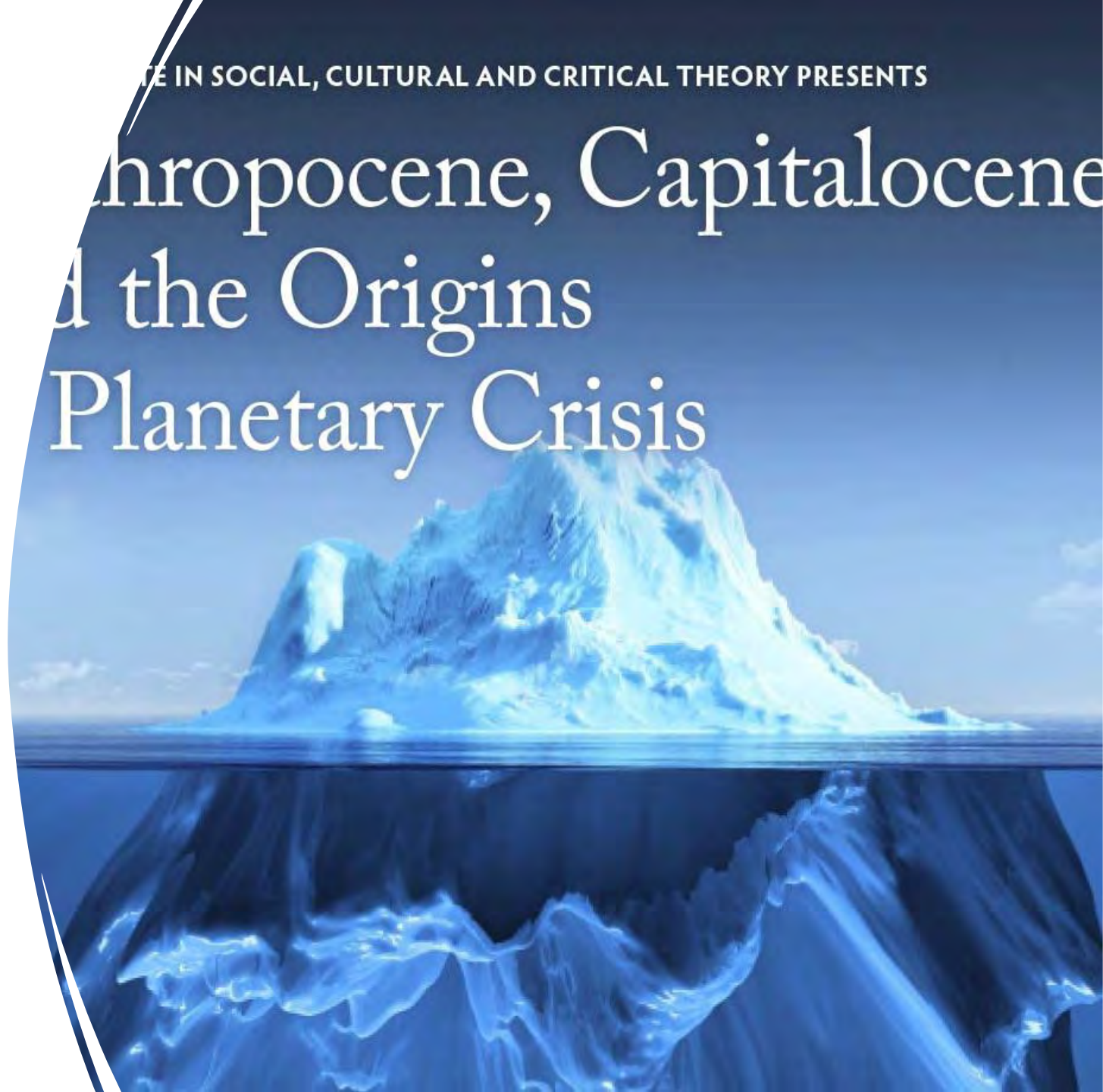
v antropocénu lidský/technologický
život nepotírá entropii

entropie zasahuje i lidský vědomý život

proletarizace ve Stieglerově smyslu se
týká schopnosti vědomě žít a jednat

žijeme v režimu „autopilot“?

Anthropocene, Capitalocene and the Origins of Planetary Crisis

Bernard
Stiegler

THE NEGANTHROPOCENE

EDITED, TRANSLATED, AND WITH
AN INTRODUCTION BY DANIEL ROSS

Zachraňme starost!

Pozornost je komodifikována, ztrácíme schopnost soudit, přestáváme toužit atd.

Všechny tyto subjektivní schopnosti jsou technologicky podmíněny

Je třeba rozvinout nové techniky žití

Závěr

Stieglerova negantropologie

PH klade důraz na propojenost lidského s ne-lidským

Oproti autonomnímu subjektu vidí identitu subjektu jako fluidní a neredukovatelně heteronomní (spolu-konstituovanou objekty)

Stiegler popisuje koevoluci lidství a techniky a identifikuje toxicnost antropocénu

„subjekt“ je formován svým technickým milieu a musí neustále rozvíjet nové kognitivní techniky

a její možné slabiny

Omezená perspektiva na
(subjektivní) kognitivní vztah ke
světu?

Co je dnes vládnoucí technika?

Existuje všeobecný „režim člověka“?
rozdíly mezi lidmi (etnické,
třídní apod.)

Děkuji za pozornost.

Otázky, kritické připomínky i námitky vítány!